

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nikolaj Vasiljevič Gogol

„Proboha, smějte se častěji, je to jediný spolehlivý lék na všechny nemoci.“

1. Jaký byl Gogolův postoj k životu?

*Nikolaj Vasiljevič Gogol, rusky Николај Васильевич Гоголь, ukrajinsky Микола Васильович Гоголь, (1. dubna 1809, Soročince – 4. března 1852, Moskva) byl ruský prozaik a dramatik **ukrajinského původu**, představitel ruského romantismu s velmi silnými **prvky kritického realismu**, za jehož **zakladatele** je v ruské literatuře považován.*

- Pocházel z rodiny středních **statkářů** (Gogolovi měli asi 80 nevolníků) na **ukrajinské usedlosti** nedaleko Mirhorodu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Jeho **otec** byl vášnivý **milovník divadla**, psal verše i komedie. Založil divadlo, v němž malý Gogol hrál – zásadně ženské role. Byl vychován v přesvědčení, že je geniální a zázračné dítě.
- Po absolvování gymnasia odešel koncem roku 1828 do **Petrohradu**, kde se **neúspěšně pokoušel o hereckou kariéru**.
- Po prvních literárních úspěších působil na petrohradské univerzitě. Od roku **1835 se věnuje plně literatuře**.
- Poté, co se komedie **Revizor** setkala s **vlnou nevole a kritiky**, opustil Rusko a léta 1836–1839 strávil většinou v **Itálii**. Zde přepracovával svá díla a pracoval na stěžejním románu **Mrtvé duše**. Roku 1844 podnikl cestu do Jeruzaléma.
- Postupně začal propadat **depresím a pochybnostem o smyslu své tvorby**. Začínal podléhat **náboženským a mystickým náladám**. Přimkl se ke **kvietismu**, který hlásal odevzdání se do vůle boží a zřeknutí se vnější činnosti. Pod tímto vlivem zničil druhý díl Mrtvých duší, hladověl, odmítal lékařskou pomoc. **Zemřel zcela fyzicky i psychicky vyčerpán v Moskvě**.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na Gogolovu tvorbu navazuje prakticky celá ruská literatura 2. poloviny 19. století. Za nejlepší z jeho díla jsou považovány **povídky**, kde plně využil své vypravěčské umění a schopnost spojovat reálné s fantastickým.

povídkový soubor **Večery na samotě u Dikaňky**

soubor **Mirhorod** (povídka Taras Bulba)

Petrohradské povídky (povídka Plášť)

Víte, že...

Když Gogol vešel do tiskárny, kde se tiskly jeho **Večery na samotě u Dikaňky**, sazeči se otáčeli ke zdi a prskali smíchem. Jejich vedoucí se chvíli vykrucoval, ale pak přiznal: “Víte, ty věcičky, co jste ráčil poslat z Pavlovska k vytištění jsou tuze legrační...” Může se autorovi dostat lepší kritiky?

Formální strukturu pro román *Mrtvé duše* Gogol převzal z Dantovy komedie. (doplňte)

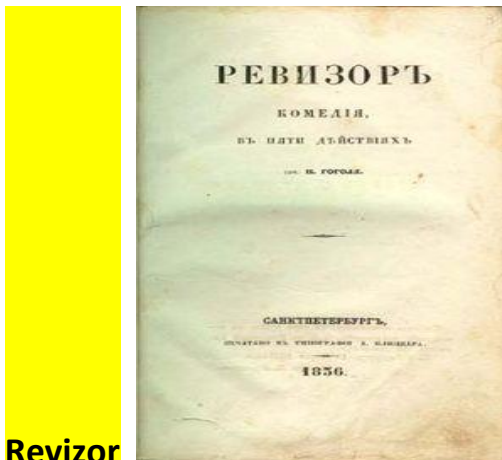
- Zopakujte, jaká je struktura této komedie?

Gogol ovlivnil tvorbu **Antona Pavloviče Čechova**. Také on volil jako námět život obyčejného člověka a kladl důraz na detail.

Dostojevskij o Gogolovi říkal: “Všichni jsme vyšli z Gogolova **Pláště**.”

Námět pro komedii **Revizor** obdržel Gogol od **A.S.Puškina**, který mu vyprávěl skutečný příběh o tom, jak se v novgorodské gubernii vydával podfukář za ministerského úředníka a obral místní obyvatele. Takovéto záměny byly v Rusku možné vinou rozsáhlé a komplikované byrokracie.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Revizor

(1836)

Děj Revizora se odehrává v malém ruském městečku na počátku třicátých let 19. století během krátkého časového úseku dvaceti čtyř hodin. Ve hře vystupuje mladý bezvýznamný úředník Chlestakov, který se svým sluhou Osipem přijel do městečka již před čtrnácti dny, ubytoval se ve zdejším hostinci, v kartách prohrál všechny peníze a teď nemá na zaplacení útraty. Přeje mu ale štěstí, neboť městský hejtman právě dostal dopis od přítele z Petrohradu, v němž se píše, že městečko navštíví nebo už navštívil revizor. Díky poštmistrovi, který pro své rozptýlení otevírá cizí dopisy, se o tom i ostatní úředníci města okamžitě dozvědí. Protože nemají čisté svědomí, neboť berou úplatky, kradou a všude je nepořádek, pochopitelně se revize obávají....

Jednání první

Výstup první

HEJTMAN: Pozval jsem vás, pánové, abych vám sdělil velenepříjemnou zprávu: jede k nám revizor.

SOUDECE: Jaký revizor?

ŠPITÁLNÍ RADA: Jaký revizor?

HEJTMAN: Revizor z Petrohradu, inkognito. A ještě k tomu s tajnou instrukcí.

SOUDECE: To je nadělení!

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŠPITÁLNÍ RADA: No tohle nám ještě chybělo!

ŠKOLNÍ INSPEKTOR: Pane na nebesích! A dokonce s tajnou instrukcí!

(...)

HEJTMAN: Já vás, pánové, varoval. – Koukejte, já si ve svém oboru jakž takž pořádek udělal. A radím to i vám. Právě vám, Artemiji Filipoviči! (...) tak hledte, aby nemocní měli čisté čepičky a nechodili tak po domácku – špinaví jako prasata.

ŠPITÁLNÍ RADA: No, to by nebylo tak těžké! Čepičky jim třeba můžeme dát i čisté.

HEJTMAN: No tak. A taky nad každou postel napsat latinsky nebo v jaké jiné řeči... to už je vaše záležitost Kristiáne Ivanoviči – veškeré nemoci: kdy to kdo dostal, den a datum...(...) A bylo by i lepší, kdyby jich tam neleželo tolik – to se pak hned – to se pak hned myslí na špatnou péči nebo neschopného doktora.

ŠPITÁLNÍ RADA: Ó, pokud se léčení týče, to my s Kristiánem Ivanovičem jsme zavedli vlastní metodu: čím blíže k přírodě, tím líp — nákladné léky my nepoužíváme. Člověk je tvor jednoduchý: když má umřít, umře stejně, dyž se má uzdravit, tak se stejně uzdraví. On by se ostatně Kristián Ivanovic s nimi těžko dohadoval, když neumí rusky ani slovo.

Lékař ze sebe vyloudí zvuk poněkud připomínající hlásku „i“ a trochu hlásku „e“.

HEJTMAN: Vám bych rovněž radil, Amosi Fjodoroviči, abyste věnoval větší pozornost úředním místnostem. V tom vašem předpokoji, kam obyčejně přicházejí strany, si začali dozorcí chovat husy s malými housaty, jen to tam člověku rejdí pod nohama. Ono sice domácí hospodářství je jistě pro každého věc chvalitebná a pročpak by se mu nemohl věnovat i takový dozorce, jenomže víte, na takovém místě se to nesluší. .. Už jsem vás chtěl upozornit dřív, ale pokaždé jsem nějak pozapomněl.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SOUDECE: Tak já to tedy hned dneska dám všechno poslat pod nůž. Kdybyste měl chuť, přijďte na oběd.

HEJTMAN: Kromě toho vypadá nehezky, když se u vás rovnou v úřadovně suší všelijaké hadry a přímo nad skříní s akty visí karabáč na psy. Já chápu, že jste myslivec, ale stejně bude lepší, když ho zatím uklidíte a někdy potom, až revizor odjede, si ho tam třeba zas můžete pověsit. A taky ten váš oficiál. . . jistě, vzdělaný člověk on je, ale táhne z něho, jako když zrovna vyšel z palírny — to taky není pěkné. Už jsem vám o tom chtěl dávno říct, ale ani nevím, co mi do toho pokaždé přišlo. Proti tomu známe prostředky, kdyby snad i měl, jak on říká, to aroma od přírody — třeba kdybyste mu poradil cibuli nebo česnek, nebo co já vím. V tomhle případě by mohl pomoci různými medikamenty tady Kristián Ivanovic.

Lékař ze sebe vyloudí stejný zvuk jako prve.

SOUDECE: Ba ne, to už z něj nikdo nevyžene — on říká, že ho maminka zamlada upustila na hlavičku, a od těch dob z něj trošku táhne kořalka.

HEJTMAN: No nic, to já jen pro pořádek. Pokud se týká těch vnitřních opatření a toho, čemu Andrej Ivanovic v dopise říká vroubky, nevím, co bych dodal. Vždyť co bychom si povídali: není člověka, aby neměl nějaké hříchy na svědomí. To už je tak od samého pánaboha zařízeno a ti libertini proti tomu nadarmo brojí.

SOUDECE: Čemupak říkáte vroubky, Antone Antonoviči? On není vroubek jako vroubek. Já řeknu každému upřímně, že přijímám úplatky, ale úplatky v čem? V ohařích štěňatech. To máte něco úplně jiného.

HEJTMAN: Inu, ve štěňatech nebo v čem jiném — pořád jsou to úplatky.

SOUDECE: A to zas ne, Antone Antonoviči. Takhle když, dejme tomu, někdo dostane kožich za pět set rublů a jeho žena lišku...

HEJTMAN: No, a co z toho, že vy přijímáte úplatky v ohařích štěňatech? Zato nevěříte v pánaboha, do kostela nezajdete jakživ; to já jsem přinejmenším v té víře pevný a v kostele bývám každou neděli. Ale vy. . . Kdepak, vás já znám —

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

když vy začnete rozkládat o stvoření světa, člověku zrovna vstávají vlasy na hlavě.

SOUDC: Ale já jsem k tomu přece došel sám od sebe, vlastním rozumem.

HEJTMAN: Víte, ono moc rozumu bývá někdy horší než vůbec žádný. Ostatně já jsem se o okresním soudu zmínil jen pro úplnost; popravdě řečeno, tam se sotva někdo někdy zajde podívat — to už je takový požehnaný koutek u pánaboha za pecí. Zato tuhle vy, Luko Lukiči, ano, vy jakožto školní inspektor se budete muset zvlášť podívat na naše učitele. Oni jsou to jistě učení lidé a vychodili všelijaké instituty, ale způsoby mají prapodivné, samozřejmě jistě spojené s jejich učeneckým stavem. Ten jeden například, no, s takovým macatým obličejem... teď si nevzpomenu na jméno, tak ten si neodpustí, hned jak se postaví za katedru, aby se nezašklebil, takhle (zašklebí se), a pak si rukou zpod kravaty nezačal hladit plnovous. To se rozumí, když takový ksicht udělá na žáka, tak ještě budiž — třeba se to tak nějak i patří, to já nechci rozsuzovat; ale uvažte sám, kdyby ho udělal na hosta — to by mohlo být moc zle, pan revizor, nebo kdo ještě, by si to mohl vyložit osobně. Z toho může vzniknout ošklivá patálie.

2. ukázka

Jednání třetí

Výstup pátý

STRÁŽMISTŘI otvírají obě křídla dveří. Vchází CHLESTAKOV, za ním HEJTMAN, dále ŠPITÁLNÍ RADA, ŠKOLNÍ INSPEKTOR, DOBČINSKIJ a BOBČINSKIJ s náplastí na nose.

CHLESTAKOV: Pěkné ústavy. To se mi líbí, že u vás návštěvníkům všechno ukazujete. V jiných městech mi nic neukázali.

HEJTMAN: V jiných městech, dovolte mi poznamenat, se správcové města s úřednictvem starají spíše o vlastní, tedy jaksi, prospěch. Kdežto u nás, to

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

mohu říci, nemáme jiného pomyšlení nežli jak chvalitebnými činy a bdělostí si vysloužit uznání nadřízených míst.

CHLESTAKOV: Svačina byla moc dobrá; úplně jsem se přecpal. Poslechněte, to míváte každý den takovou?

HEJTMAN: Tohle bylo zvlášť pro tak milou návštěvu.

CHLESTAKOV: Já se rád dobře najím. Vždyť proto je člověk na světě, aby trhal plody ze stromů požitku. Jak se jmenovala ta ryba?

ŠPITÁLNÍ RADA: (přiskočí) Lampréda, prosím.

CHLESTAKOV: Moc dobrá. Kdepak jsme to byli na svačině? V nemocnici, co?

ŠPITÁLNÍ RADA: Ano, prosím pěkně, v sociálním ústavu.

CHLESTAKOV: Vzpomínám si, vzpomínám, stály tam postele. A nemocní se vám uzdravili? Moc jich tam, mně se zdá, nemáte.

ŠPITÁLNÍ RADA: Deset jich zůstalo, ne více, a všichni ostatní se uzdravili. To už je tak zařízeno, takový je pořádek. Od té doby, co jsem převzal správu já. . . vám to bude možná připadat až neuvěřitelné, ale všichni se uzdravují jako rybičky. Nemocný ještě ani nevkročí do špitálu, a už je zdravý; a nedělají to ani tak medicíny jako poctivost a pořádek.

HEJTMAN: Je to ale, dovoluji mi poznamenat, pravý hlavolam, ten hejtmanský úřad! Co všemožných záležitostí se tu nakupí, třeba jen, pokud se týče čistoty, udržování, oprav. . . prostě i ten nejmoudřejší člověk by s tím měl co dělat, ale bohudíky všechno klapě znamenitě. Jiný hejtman by samozřejmě bažil jen po osobních výhodách, ale věřte mi, našinec ještě když se ukládá ke spánku, pořád jen uvažuje: „Milý panebože, jak já bych to jen udělal, aby si nadřízení povšimli mé horlivosti a byli spokojeni?...“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výstup poslední

ČETNÍK: Vládní úředník, který přijel se zvláštním zplnomocněním z Petrohradu, vás žádá, abyste se k němu okamžitě dostavili. Ubytoval se v zájezdním hostinci.

Vyřčená slova zasáhnou všechny jako blesk. Zvuk vyjadřující úžas se vydere jedním hlasem ze všech dam; celá skupina náhle změní pózy a zůstane jako zkamenělá.

NĚMÁ SCÉNA

Hejtman uprostřed jako solný sloup, s rozpřaženýma rukama a hlavou zvrácenou nazad. Po jeho pravé straně manželka a dcera, úpěnlivě k němu natočené celým tělem; dále pošt mistr, změněný v jediný otazník, obrácen do obecnstva; dále školní inspektor, který je ze všeho docela prostoduše vedle; dále u samého okraje jeviště tři dámy, návštěvnice, přiklánějící se k sobě s nanejvýš ironickými výrazy ve tvářích, adresovanými přímo hejtmanově rodině. Po hejtmanově levé straně: Brusinka s hlavou trochu na stranu, jako by něčemu naslouchal; dále soudce s rukama rozhozenýma, příkrčený skoro na bobek a s ústy našpulenými tak, jako by se chystal hvíznout nebo pronést: „Tumáš, čerte, kropáči“. Dále Škatulkin, obrácený do obecnstva, s jedním okem přimhouřeným, jízlivě poukazující na hejtmana; dále u samého okraje jeviště Bobčinskij a Dobčinskij se vzájemně naléhajícími gesty rukou, s ústy dokořán a s očima vypoulenýma na sebe. Ostatní hosté stojí jednoduše jako sloupy. Téměř půldruhé minuty setrvává zkamenělá skupina v těchto pózách. Opona padá.

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Určete **žánr**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Popište **ústřední zápletku** hry.
3. Uveďte **povahové rysy hejtmana**. Označte v textu místa, kde autor využívá k charakteristice jazyka.
4. Z dialogu postav jsou zřejmé **poměry v malém provinčním městečku**. Čím se vyznačují?
5. Na co se zaměřuje autorova **satira**?
6. Uveďte, jak se v Revizorovi projevují **prvky grotesky**. Všimněte si, že groteskní rysy vlastně představují tragiku společnosti a lidských vztahů.
7. **Zdramatizujte** ve skupinách ukázkou a dramaturgii předvedte spolužákům.
8. Vytvořte **panelovou diskusi** na **téma korupce**: Co je korupce? Jaké mohou být formy korupce?

Obrázek: Revizor- Národní divadlo

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Srovnajte s podobnými díly:

Srovnajte *Tylova Strakonického dudáka* a *Gogolova Revizora*. Obě hry vznikaly ve srovnatelné době. V čem se liší?

HLAVNÍ POSTAVA:.....X

.....

LITERÁRNÍ DRUH A ŽÁNŘ: X

.....

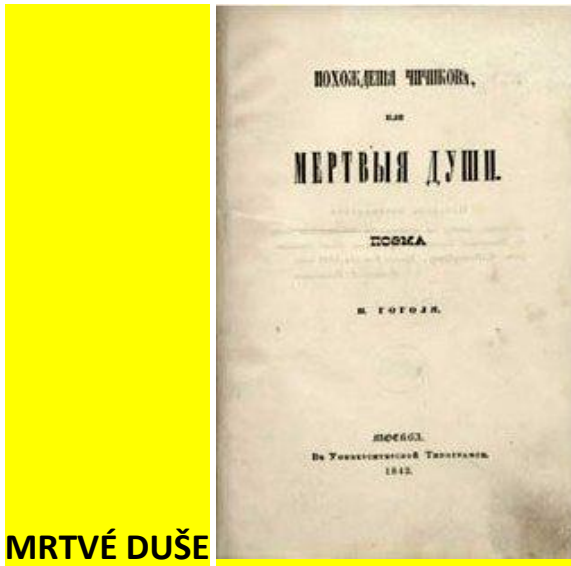
TÉMA PŘÍBĚHU:X

.....

Poslechněte si hru Revizor:

<http://www.youtube.com/watch?v=DC4FfGgMHsE>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MRTVÉ DUŠE

(1842)

1. ukázka:

„Ale dovolte mi otázku,“ pravil Manilov, „jak si přejete mužiky koupit; s půdou, nebo prostě k osídlení v jiném kraji, to je bez půdy?“

„Nikoliv, nechci přímo mužiky,“ řekl Čičikov, „rád bych mrtvé...“

„Jak prosím? Promiňte...trochu nedoslýchám, zaslechl jsem prapodivné slovo...“

„Hodlám získat mrtvé, kteří by však podle revize byli zapsáni jako živí,“ pravil Čičikov.

Tu Manilov upustil na podlahu dýmku s troubelí, a jak otevřel ústa, tak je nechal otevřená několik minut. (...)

„A rád bych tedy věděl, můžete-li mi takové, ve skutečnosti neživé, ale živé vzhledem k zákonu, přenechat, postoupit nebo jak se vám to bude lépe hodit? (...) Napíšeme, že jsou živí, tak, jak ve skutečnosti stojí v revizní listině. Uvykl jsem si neodchylovat se v ničem od občanských zákonů, třebaže jsem proto i trpěl ve službě, ale to mi už promiňte: povinnost je pro mne věcí svatou, zákon pak – před zákonem zmlkám.“

evropský
sociální
fond v ČR

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. ukázka:

HLAVA PÁTÁ

(...) Každý na tomto světě se stará o své věci. Přísloví praví, že ani kuře zadarmo nehrabe. Čičikovova výprava za cizími kufry skončila úspěšně, takže leccos z této výpravy přešlo do Čičikovovy vlastní pokladnice. Zkrátka, zařídil to velice chytře. Ne snad, že by Čičikov kradl, ale vydělával. Každý z nás přece na něčem vydělává: jeden na erárním lese, druhý na hospodářských fondech, třetí okrádá své vlastní děti kvůli nějaké kočující herečce, jiný zase okrádá mužiky, aby si koupil luxusní nábytek od Gambse nebo drahé kočáry. Co dělat když je na světě tolik všelijakých svodů? Drahé restaurace se šílenými cenami, maškarní zábavy, tance s cikánkami. Vždy je těžko se zdržet, když všichni na všech stranách dělají totéž a když i móda velí – zkuste se potom udržet! Člověk není Bůh. Tak také Čičikov, jako stále více lidí, obrátil jednání ve svůj prospěch. (...)

(přeložili Olga a Pavel Bojanovi)

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Sestavte na základě textu definici slovního spojení **MRTVÉ DUŠE**.
2. Označte v textu pasáž, v níž se Čičikov vyjadřuje **pokrytecky**. Odůvodněte svou volbu.
3. **Sestavte ve dvojici fiktivní kupní smlouvu** mezi Manilovem a Čičikovem.
4. Na čem zakládá svou kariéru a bohatství Čičikov, jaké má vlastnosti?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obrázek: Čičikov (ilustrace Petra Michajloviče Boklevského z roku 1895)

5. **Napište úvahu** na téma: Co není zakázáno, je dovoleno.
6. *Sledujte ve druhé ukázce, jak autor střídá v charakteristice pohled na hlavní postavu a na celek společnosti. Jakého výsledku tím dosahuje?*

Obrázek: Manilov